הנדון:

עצמו יחזור מייד לתל־אביב, לבטל את רוע הגזרה.

* * *

כוניתו של יגאל אלון דהרה חזרה לבאר־שבע. שם עלה על מטוס, שנחת ליד תל־אביב. הוא מיהר מייד אל האיש שריכז אז בידו את הסמכות הפיקודית ה־מעשית של צה"ל: ראש אגף המיבצעים, יגאל ידין.

אלון מצא את ידין, המבוגר ממנו בשנה וחצי, בביתו, כשהוא רוחץ את הכלים אחרי ארוחת־הערב. בדרך הכין אלון לעצמו, ב־גמישות הרוחנית האופיינית למצביא צעיר, תכנית אלטרנטיבית. היא היתה מזהירה אולי, אף מן המיבצע עצמו.

* * *

ראש אגף המיבצעים שמע את ה־תכנית בעניין. אולם הוא לא יכול היה לעזור: הפקודה היתה פוליטית, והיא ניתנה על־ידי ראש־הממשלה ושר־הבטחון. על מפ־קד־החזית היה לפנות אל הלה.

אולם הוד בן־גוריון לא היה אותו יום בתל־אביב. הוא היה בנופש, במזון גלי־כנרת כטבריה.

השר החשוב ביותר בעיר היה משה שרת. ראש־הממשלה, תוך עקיפת שר־החוץ, היתה בעיניו עלבון צורב.

אולם הוא לא יכול היה לשנות את החל־טתו של בי. ג'י. הפקודה נשארה סופית. כל אשר יגאל אלון היה מסוגל לעשות היה להנציח את התנגדותו בהזדמנות שניתה, ב־מיסמך רשמי.

כשחזר אלון לחזיתו, כעבור זמן קצר קיבלו כל הכוחות פקודה להיסוג מיד צפונה, חזרה לניצנה. הגשר של ואדי אל־עריש ובב־יני אבו־עגילה פוצצו, אולם סכר המים של אל־עריש, המפעל הקונסטרוקטיבי היחיד ב־כל חצי־האי סיני, לא נפגע.

באחד בינואר, 1949, היו כל הכו־חות מרוכזים שוב מצפון לגבול, כאילו כל המיבצע לא היה ולא נברא. אפילו המשלטים החולשים על ניצנה עצמה הוחזרו למצרים — יחד עם השטח המשמש כיום שדה־מעוף עיקרי של הצבא ה־מצרי נגד מדינת־ישראל.

* * *

ורגעים מעטים מכריעים את גור־לו של הדור. רגעים כאלה עברו על נפולי־און בוונאפרטה בוואטרלו, עת ראה מרחוק את האבק המתמר של חיל־תגבורת מתקרב, ולא ספק, שהערכה זו היתה מוטעית לחלוטין. יש לכך עדות ישירה ממש: שני שרים בריטיים, שהיו אז בממשלה, הרברט מוריסון ו־אנייורין בוואן, אמרו שניהם בשי־חות פרטיות לכך מי שרצה לשמוע כי ממשלת בריטניה לא חלמה אז כלל להפעיל כוח יבשתי או אווירי כל שהוא נגד ישראל.

כוחות בריטיים הנמצאים בשטח ההוא, וצבאנו קיבל הוראה לחזור מאבו־עגילה, במטרה לתפוס (את) רפיח ולנתק על־ידי כך (את) הצבא המצרי בעזה."

זוהי הודעה האומרת דרשני.

* * *

ה העוקץ האמיתי של הגאום היה בן־גוריוני אופייני. היה זה נסיון לגולל את האחריות האמיתית מעצמו, כשר־הבטחון וראש־הממשלה, על המפקדים והלוחמים ב־חזית. כי הגאום המשיך ורמז כי הפעולה באל־עריש לא היתה חשובה כלל לניתוק הכוח המצרי, וכי אפשר היה לבצע את אותה המשימה ביתר קלות או באותה קלות על־ידי התקפה ישירה על רפיח. מאחר ש־התקפה זו נכשלה, כפי שהסביר בי. ג'י. באותו הגאום, נשאר הצבא המצרי בעזה.

מבט אחד על המפה מלמד את ההיפך: היה הבדל מכריע בין התוכנית המקורית לנתק את הצבא המצרי בעורפו, מדרום על־ידי כיבוש אל־עריש שלא היתה כמעט מוגנת כלל, לבין התוכנית השניה להשיג את אותה המטרה על־ידי התקפת־מצח על רפיח, בה היה מרוכז מיטב הצבא המצרי הקרבי.

נוסח הערה זו מלמדת ששום סכנה מיידית לא היתה צפוייה ל־ישראל. אין מודיעים הודעות סת־

המנוצחים

ג'יימס מקדונלד (שמאל), ציר ארצות־הברית שעלה שבוע אחרי הנסיגה לדרגת שגריר, כפרס על הצ־לחתו, בשיחה עם וייצמן ובן־גוריון. מקדונלד מודה בזכרונותיו כי נסע בשעות הערב של ליל הסיל־בסטר לטבריה ומסר את האולטימטום שלו אישית לבן־גוריון, שקיבל את פניו בחמימות ושוחח עמו על הא ועל דא. ביום הנסיגה אמר וייצמן למקדונלד כי "מתוך התחשבותה בדעתה של ארצות־הברית ויתרה ישראל על מעמדה האיסטראטגי במצריים ונסוגה ממנה, בלי לדרוש שמצריים תיסוג מאדמת ישראל." היה זה סיכום נאה של הפרשה שקבעה את גורל המדינה.

אל ביתו, ברמת־גן, מיהר מפקד החזית. שר־החוץ קם ממיטתו, כשהוא לבוש פי־ג'אמה, והקשיב בשימת־לב רבה לתוכניתו החדשה של יגאל אלון. התכנית שיכנעה אותו. הוא הרים את שפופרת הטלפון וביקש לקשרו עם ראש ממשלתו בטבריה.

השיחה שהתנהלה כעבור כמה רגעים לא היתה רק הרת־גורל ל־עצם קיומה של מדינת ישראל. היא היתה גם אחת השיחות המוזרות ביותר שהתנהלו אי־פעם בין ראש־ממשלה ושר־חוץ.

שרת הודיע לבי. ג'י. כי "הבחור ממסחה" נמצא אצלו, וכי הוא מציע תוכנית מקורית חדשה ומעניינת. הוא, שרת, ממליץ על תוכנית זו. מה דעתו של ראש־הממשלה?

מן הצד השני של הקו הגיעו דברי זעם רותחים. בן־גוריון החליט, ואין הוא מרשה כי מפקד החזית יתערב בהחלטותיו. חוץ מזה, הודיע לשר־החוץ, ביקר אצלו הציר האמריקאי (ג'יימס מקדונאלד) והוא הבטיח לו כי כוחות צה"ל יפנו מיד את אדמת מצ־ריים. הפקודה היא סופית.

כששמע שרת דברים אלה, התרתח גם הוא. ביקורו של ציר של מדינה זרה אצל ידע אם אלה גדודיו שלו (והנצחון) או גדו־די הפרוסים (וסופו בהיסטוריה). כאלו היו הרגעים של אור־עגילה.

מה קרה בפגישה ההיסטורית בין הציר האמריקאי הארוך, בעל השערות הכסופות והחיוך טוב־הלב, ובין ראש־ממשלת ישראל הנמוך, עטור רעמת־הלובן?

שבעה ימים אחרי פקודת הנסיגה הסביר אותה דויד בן־גוריון בגאום סודי לחעדת הבטחון. "הפעולה הצבאית... השיגה (את) שתי המטרות גם יחד. המצרים, שניגפו על־ידי צבאותינו, הודיעו על נכונותם לשוחח אתנו על שלום, וכל הנגב שוחרר מצבא מצרי."

הודעה זו היתה נכונה רק בחצייה. הנגב לא שוחרר מצבא מצרי — כי צבא זה נשאר ברצועת־עזה, מבלי להיפגע בכלל.

"מעבר לגבולנו" המשיך בי. ג'י, "היתה סכנה שצבאנו יתנגש עם

• כעבור שבוע, כשקיבל פקודת־נסיגה שניה ממשלטי רפיח, ומחה עליה מטעמים צבאיים. מיסמך זה גרם לאיום מצד בן־גוריון להעמידו לדין על הפרת־משמעת.

מיות כאשר מתכוננים לבצע מיב־צע צבאי דחוף. אפילו ההודעה האנגלית (שלא נמסרה עדייין) מד־ברת רק על "הפעלת חוזה", נופח שגם הוא סתמי מאד. אין היא כו־ללת אפילו איום ישיר של שימוש בנשק.

במקרה הגרוע ביותר יכלה ההנהגה הפו־ליטית הישראלית להשהות את הנסיגה, לכ־בוש ביניתיים את אל־עריש ולראות מה יעשו הבריטים. דחייה כזאת של כמה ימים לא היתה יכולה להביא שום נזק, אלא רק תו־עלת שאי־אפשר היה להעריך בכלל את חשי־בותה.

אם להאמין לדברי בן־גוריון, למחרת ה־מעשה, הרי שצבא־ההגנה, שמיגר בדמו את האוייב בשדה־הקרב, הובס על־ידי דחליל.

* * *

א וחדי בי. ג'י. רגילים להסביר את ה־פרשה המוזרה בצורה פשוטה: נסיגת צה"ל מאל־עריש היתה תנאי להסכמת המצ־רים להיכנס למשא־ומתן על שביתת־הנשק. והעובדה: כעבור שבוע הסכימו להיכנס ל־משא־ומתן זה, וגם להפסיק מייד את האש.

כיום ידוע, עד מעל לכל צל של

„לא היו התקפות־נגד (מצריות) ולא הורגש לחץ צבאי כל עיקר," סיפר ישראל גלילי על הנסיגה משטח מצריים. עדראייה אחר, מפקד־הפלוגה חיים גורי שהשתתף במיבצע כלוחם, הנציח את רגשותיו בשיר המסתיים במלים: „החרפה עמדנו חזרה, היא מכה שורותינו הליל. / ואינני יודע על מה, ואינני יודע מדוע!" הודעת משה החזית, שפורסמה ביום הנסיגה ציינה כי „עם עזיבת אבו־עגילה נפתח כביש חופשי לכוחות המצרים החונים על אדמת ישראל!" במיבצע השתתפו יחידות של כמה חטיבות, בפיקודו של מפקד חזית הדרום יגאל אלון ותיקי הקרבות מכל חלקי הארץ.